ĢENERĀLADVOKĀTA MACEJA ŠPUNARA [*MACIEJ SZPUNAR*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2018. gada 12. aprīlī[1]

Lieta C-107/17

UAB "Aviabaltika"
pret
BAB Ūkio bankas

(*Lietuvos Aukščiausiasis Teismas* (Augstākā tiesa, Lietuva) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Ekonomikas un monetārā politika – Kapitāla brīva aprite – Finanšu nodrošinājuma līgumu izpilde – Likvidācijas procesa sākšana pret finanšu nodrošinājuma ņēmēju – Nodrošinājuma izpildes notikuma īstenošanās – Finanšu nodrošinājuma iekļaušana maksātnespējīgā parādnieka mantā – Pienākums prasījumus apmierināt vispirms no finanšu nodrošinājuma

I. Ievads

1. Šī ir otrā reize, kad Tiesa tiek lūgta sniegt prejudiciālu nolēmumu par Direktīvas 2002/47/EK[2] normu interpretāciju.

2. Pirmajā lietā, kurā tika pieņemts spriedums *Private Equity Insurance Group*[3], Tiesai tika lūgts izskaidrot nodrošinājuma ņēmēja (turpmāk tekstā – "nodrošinājuma ņēmējs") tiesības gadījumā, kad nodrošinājuma devējs (turpmāk tekstā – "nodrošinājuma devējs") ir maksātnespējīgs. Šajā lietā ir jāizlemj jautājumi par Direktīvas 2002/47 interpretāciju situācijā, kad maksātnespējas process ir uzsākts pret nodrošinājuma ņēmēju.

3. Precīzāk, pirmajos divos prejudiciālajos jautājumos iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai Direktīvā 2002/47 ir prasīts, ka nodrošinājuma ņēmējs varētu vai arī viņam būtu jārealizē finanšu nodrošinājums, lai gan pret viņu ir uzsākts maksātnespējas process. Trešajā jautājumā šī tiesa jautā par iespēju nodrošinājuma devējam piemērot atšķirīgu attieksmi, salīdzinot ar to, kas tiek vērsta pret citiem šajā maksātnespējas procesā iesaistītiem kreditoriem, lai šis nodrošinājuma devējs varētu atgūt nodrošinājuma ņēmēja nerealizētu finanšu nodrošinājumu.

1 Oriģinālvaloda – franču.

2 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2002. gada 6. jūnijs) par finanšu nodrošinājuma līgumiem (OV 2002, L 168, 43. lpp.).

3 Skat. spriedumu, 2016. gada 10. novembris, *Private Equity Insurance Group*, C-156/15, EU:C:2016:851.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

4. Direktīvas 2002/47 2. panta 1. punkta c) apakšpunktā ir precizēts, ka "līgums par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā" ir līgums, saskaņā ar kuru nodrošinājuma devējs nodod nodrošinājuma ņēmējam vai tam par labu finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā un nodrošinājuma devējs saglabā visas vai ierobežotas īpašumtiesības uz šo finanšu nodrošinājumu vai pilnīgas tiesības uz to, kad tiek nodibinātas attiecīgās galvojuma tiesības.

5. Direktīvas 2002/47 4. panta "Finanšu nodrošinājuma līgumu izpilde" 1. un 5. punktā ir noteikts:

"1. Dalībvalstis nodrošina, ka – īstenojoties nodrošinājuma izpildes notikumam – nodrošinājuma ņēmējs var realizēt jebkuru finanšu nodrošinājumu, kas sniegts saskaņā ar finanšu nodrošinājuma līgumu, atbilstoši vienam no turpmāk norādītajiem darbības aprakstiem un noteikumiem minētajā līgumā:

a) finanšu instrumentus – pārdodot vai citādi atsavinot tos, kā arī ieskaitā vai izmantojot attiecīgo saistību dzēšanai;

b) skaidru naudu – attiecīgo summu izmantojot ieskaitā vai attiecīgo saistību dzēšanai.

[..]

5. Dalībvalstis nodrošina, lai finanšu nodrošinājuma līgums varētu stāties spēkā saskaņā ar tā noteikumiem neatkarīgi no tā, vai pret nodrošinājuma devēju vai nodrošinājuma ņēmēju ir sākts vai tiek turpināts likvidācijas process vai sanācijas pasākumi."

B. Lietuvas tiesības

6. Izrādās, ka transponējot Direktīvas 2002/47 2. panta 1. punkta c) apakšpunktu, Lietuvas likumdevējs "līguma par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā" vietā ir norādījis "līgumu par finanšu nodrošinājumu bez ķīlas īpašuma tiesību nodošanas". *Lietuvos Respublikos finiansinio užtikrinimo susitarimų įstatymas* (Lietuvas Republikas Likums par finanšu nodrošinājuma līgumiem) 2. panta 8. punktā ir precizēts:

"Finanšu nodrošinājuma līgums bez ķīlas īpašumtiesību nodošanas – līgums, ar ko ķīlas devējs iesniedz ķīlas ņēmējam finanšu ķīlu vai tam par labu nodrošina nodrošināmo finanšu saistību pret ķīlas ņēmēju izpildi; tomēr visas vai ierobežotas īpašumtiesības uz finanšu ķīlu saglabājas tās devējam."

7. Lietuvas Republikas Likuma par finanšu nodrošinājuma līgumiem 9. panta 3. un 8. punktā ir paredzēts:

"3. Finanšu saistību piespiedu izpildes gadījumā ķīlas ņēmējam ir tiesības finanšu ķīlu, kas iesniegta saskaņā ar finanšu nodrošinājuma līgumu bez ķīlas īpašumtiesību nodošanas, ņemot vērā šajā līgumā paredzētos nosacījumus, vienpusēji realizēt šādos veidos:

[..]

8. Finanšu nodrošinājuma līgums stājas spēkā tajā noteiktajos termiņos, neraugoties uz ķīlas devēja vai ķīlas ņēmēja likvidācijas procesu vai reorganizācijas pasākumu piemērošanu."

III. Pamattiesvedības rašanās fakti

8. 2011. un 2012. gadā *UAB aviacijos kompanija* (turpmāk tekstā – "*Aviabaltika*") un banka *AB* (turpmāk tekstā – "*Ūkio bankas*") noslēdza divus nodrošinājuma līgumus, uz kuru pamata *Aviabaltika* līgumpartneriem tika izsniegts nodrošinājums (turpmāk tekstā – "2011. un 2012. gada līgumi"). *Aviabaltika* savas saistības nodrošināja ar līdzekļiem uz tās vārda atvērtā kontā *Ūkio bankas*.

9. Pēc šo līgumu noslēgšanas *Ūkio bankas* un *Commerzbank AG* noslēdza šķērsgarantiju līgumus, saskaņā ar kuriem *Commerzbank* izsniedza nodrošinājumus *State Bank of India*. Pēdējā minētā izsniedza nodrošinājumus nodrošinājuma saņēmējiem, proti, *Aviabaltika* līgumpartneriem.

10. 2013. gada maijā tika uzsākts *Ūkio bankas* maksātnespējas process.

11. *Aviabaltika* neizpildīja savas saistības pret līgumpartneriem, kuriem par labu nodrošinājumi tika sniegti saskaņā ar 2011. un 2012. gada līgumiem.

12. 2014. gadā pēc viena līgumpartnera pieprasījuma *Commerzbank* izpildīja savas saistības, kas izrietēja no šķērsgarantiju līguma. *Commerzbank* pēc tam atskaitīja noteiktas summas no līdzekļiem, kurus *Ūkio bankas* bija noguldījusi kontā šķērsgarantiju nodrošināšanai.

13. Tajā laikā *Kauno apygardos teismas* (Kauņas apgabaltiesa, Lietuva) *Ūkio bankas* saistībās iekļāva *Aviabaltika* prasījumu pret *Ūkio bankas*, kas izrietēja no līdzekļu kā nodrošinājuma nodošanas saskaņā ar finanšu nodrošinājuma līgumu.

14. Pēc tam, kad *Ūkio bankas* bija izpildījusi savas saistības pret *Commerzbank*, tā paņēma daļu no *Commerzbank* debitētās summas no līdzekļiem, kas atradās uz *Aviabaltika* vārda atvērtajā kontā. Šie līdzekļi bija par noguldījumu apdrošināšanu saskaņā ar Lietuvas tiesībām saņemta apdrošināšanas atlīdzība. Pamatlietā *Ūkio bankas* prasa, lai *Aviabaltika* tai atmaksātu summas daļu, kas vēl pienākas saskaņā ar 2011. un 2012. gada līgumiem, kā arī procentus.

15. Šajā tiesvedībā *Aviabaltika* apgalvo, ka *Ūkio bankas* būtu bijuši jāapmierina savi prasījumi no nodrošinājuma segšanai atvērtajā kontā esošajiem līdzekļiem. Turklāt *Aviabaltika* uzskata, ka uzsāktajā *Ūkio bankas* maksātnespējas procesā tā nevarēs atgūt bankas nerealizēto finanšu nodrošinājumu. *Aviabaltika* apgalvo, ka tādējādi, ja valsts tiesas apmierinās *Ūkio bankas* prasību, tās faktiski sodīs *Aviabaltika*, tai liekot otrreiz samaksāt bankai šo līdzekļu apmēram atbilstošu naudas summu.

16. Turpretī *Ūkio bankas* apgalvo, ka pēc maksātnespējas procesa uzsākšanas tai bija aizliegts izpildīt finanšu saistību, kuru tā nebūtu pildījusi pirms šīs procedūras uzsākšanas. *Ūkio bankas* arī norāda, ka kopš maksātnespējas procesa uzsākšanas līdzekļi, kas atradās uz *Aviabaltika* vārda nodrošinājuma segšanai atvērtajā kontā, tika iekļauti šīs bankas bankrota mantā un ka tādēļ *Ūkio bankas* tos vairs nevarēja izmantot savu saistību izpildei.

17. Ar 2015. gada 14. decembra spriedumu *Kauno apygardos teismas* (Kauņas apgabaltiesa, Lietuva) pilnībā apmierināja *Ūkio bankas* prasījumus saistībā ar 2011. un 2012. gada līgumiem.

18. Ar 2016. gada 31. maija spriedumu *Lietuvos apeliacinis teismas* (Apelācijas tiesa, Lietuva) atstāja negrozītu 2015. gada 14. decembra spriedumu.

19. *Aviabaltika* iesniedza kasācijas sūdzību *Lietuvos Aukščiausiasis Teismas* (Augstākā tiesa, Lietuva).

IV. Tiesvedība un prejudiciālie jautājumi

20. Šajā kontekstā *Lietuvos Aukščiausiasis Teismas* (Augstākā tiesa, Lietuva) ir nolēmusi apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai Direktīvas 2002/47 4. panta 5. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to dalībvalstīm ir pienākums noteikt tādu tiesisko regulējumu, kuru piemērojot, finanšu nodrošinājums nenonāktu nodrošinājuma ņēmēja (bankrotējošās bankas) bankrota mantā? Citiem vārdiem sakot, vai dalībvalstīm ir pienākums noteikt tādu tiesisko regulējumu, lai nodrošinājuma ņēmējs (banka) varētu *de facto* apmierināt savu prasījumu, kurš nodrošināts ar finanšu nodrošinājumu (proti, bankas kontā esošiem līdzekļiem un prasījuma tiesībām uz tiem), neraugoties uz to, ka finanšu nodrošinājuma izpildes notikums ir īstenojies pēc tam, kad jau ir uzsākts nodrošinājuma ņēmēja (bankas) likvidācijas process?

2) Vai Direktīvas 2002/47 4. panta 1. un 5. punkts sistēmiski ir jāinterpretē tādējādi, ka nodrošinājuma devējam ir piešķirtas tiesības prasīt, lai nodrošinājuma ņēmējs (banka) nodrošinātā prasījuma izpildei vispirms izmantotu nodrošinājumu (bankas kontā esošus līdzekļus un prasījuma tiesības uz tiem), un noteikts attiecīgs nodrošinājuma ņēmēja pienākums par sava prasījuma segšanu, neraugoties uz likvidācijas procesu, kas uzsākts pret nodrošinājuma ņēmēju?

3) Ja atbilde uz otro jautājumu ir noliedzoša, bet nodrošinājuma devējs apmierina nodrošinājuma ņēmēja nodrošināto prasījumu no citas savas mantas, – vai Direktīvas 2002/47 normas, it īpaši tās 4. un 8. pants, ir jāinterpretē tādējādi, ka izņēmums no vienlīdzīgas attieksmes pret maksātnespējīga nodrošinājuma ņēmēja (bankas) kreditoriem būtu attiecināms uz nodrošinājuma devēju un ka finanšu nodrošinājuma atgūšanai nodrošinājuma devējam būtu prioritāte attiecībā pret citiem kreditoriem maksātnespējas procesā?"

21. *Aviabaltika*, *Ūkio bankas*, Lietuvas valdība, kā arī Eiropas Komisija iesniedza rakstveida apsvērumus, kā arī piedalījās 2018. gada 18. janvāra tiesas sēdē.

V. Vērtējums

A. Par pirmo prejudiciālo jautājumu

22. Pirmajā prejudiciālajā jautājumā iesniedzējtiesa jautā, vai Direktīvas 2002/47 4. panta 5. punktā ir prasīts dalībvalstīm gādāt, lai nodrošinājuma ņēmējs varētu izpildīt līgumu par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā sava prasījuma segšanai no nodrošinājuma devēja, ja izpildes notikums ir īstenojies pēc tam, kad uzsākts šī nodrošinājuma ņēmēja maksātnespējas process? Apstiprinošas atbildes gadījumā šī iesniedzējtiesa vēlas zināt, vai Direktīvā 2002/47 ir noteikta kārtība, kādā jānodrošina iespēja izpildīt finanšu nodrošinājuma līgumu minētā nodrošinājuma ņēmēja maksātnespējas gadījumā.

23. Lai arī no pirmā prejudiciālā jautājuma satura izriet, ka iesniedzējtiesas ieskatā abi jautājumi ir vienādi, tomēr jānorāda, ka, pirms noteikt kārtību, kādā gādājams, lai nodrošinājuma ņēmējs varētu izpildīt finanšu nodrošinājuma līgumu savas maksātnespējas gadījumā, ir jāatbild uz jautājumu par to, vai vispār pastāv veids, kādā šāda iespēja ir jānodrošina.

24. Turklāt pirmā prejudiciālā jautājuma kontekstā iesniedzējtiesa, protams, šaubās, vai saskaņā ar Direktīvu 2002/47 nodrošinājuma devēja un nodrošinājuma ņēmēja tiesību aizsardzība ir līdzvērtīga, kad viena no līgumslēdzējpusēm ir maksātnespējīga. Tomēr izrādās, ka ar šo pašu jautājumu iesniedzējtiesa vēlas būtībā noskaidrot, vai nodrošinājuma ņēmējs var realizēt finanšu nodrošinājumu, kad pret viņu ir uzsākts maksātnespējas process.

25. Lai atbildētu uz šo jautājumu, vispirms izvērtēšu, vai pastāv dalībvalstu pienākums nodrošināt, lai nodrošinājuma ņēmējs varētu izpildīt finanšu nodrošinājumu, ja viņš ir atzīts par maksātnespējīgu. Tālāk izvērtēšu Direktīvu 2002/47, lai noskaidrotu, vai tajā ir noteikta kārtība, kādā ir nodrošināma iespēja izpildīt finanšu nodrošinājuma saistību.

1. Ievada apsvērumi

26. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka iesniedzējtiesas judikatūrā vēl nav izlemts jautājums – kāds tiek uzdots šajā lietā – par finanšu nodrošinājuma līguma izpildi gadījumā, kad finanšu nodrošinājuma izpildes notikums īstenojas pēc tam, kad ir uzsākts nodrošinājuma ņēmēja maksātnespējas process. Tomēr šajā judikatūrā ir skatīti līdzīgi problēmjautājumi kontekstā ar lietām par tāda finanšu nodrošinājuma atgūšanu, kas prasīts pēc nodrošinājuma ņēmēja likvidācijas procesa uzsākšanas, lai arī finanšu nodrošinājuma līguma izpildes notikums nebija iestājies.

27. Saskaņā ar Lietuvas judikatūru, pārskaitot līdzekļus uz bankas kontu, tiek zaudētas šo līdzekļu īpašuma tiesības, iegūstot prasījuma tiesības pret banku par pārskaitītās summas atgūšanu. Vēl jo vairāk, saskaņā ar šo judikatūru rezultāts līguma par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā noslēgšanai un bankas kontā esošu līdzekļu sniegšanai nodrošinājuma veidā ir nodrošinājums ar prasījuma tiesībām šos līdzekļus atmaksāt.

28. Turklāt valsts maksātnespējas tiesībās ir noteikts aizliegums izpildīt jebkādas saistības, kas vēl nav izpildītas brīdī, kad uzsākts maksātnespējas process.

29. Tomēr, lai arī valsts finanšu nodrošinājuma tiesībās ir noteikts, ka maksātnespējas procesa uzsākšanas rezultātā netiek ierobežotas nodrošinājuma ņēmēja tiesības, tomēr tajās nav paredzēta līdzīga aizsardzība nodrošinājuma devējam.

30. Proti, attiecīgajos valsts tiesību aktos nav paredzētas nodrošinājuma devēja tiesības atgūt – vismaz ārpus maksātnespējas procesa – finanšu nodrošinājumu pēc tam, kad uzsākts maksātnespējas process pret nodrošinājuma ņēmēju.

31. Šajā kontekstā iesniedzējtiesa norāda, ka tās bažu pamatā ir apstāklis, ka Direktīvā 2002/47 nav skaidri noteikts nodrošinājuma devēja tiesību tvērums gadījumā, kad uzsākts likvidācijas process pret nodrošinājuma ņēmēju. Tā tomēr uzskata, ka spriedumā *Private Equity Insurance Group*[4] Tiesa ir interpretējusi Direktīvu 2002/47 tādējādi, ka tā būtībā ierobežo to, ka maksātnespējas process varētu ietekmēt finanšu nodrošinājuma līgumus.

32. Tādējādi iesniedzējtiesa jautā par saistību starp sistēmu līgumiem par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā un valsts maksātnespējas tiesībām tādos apstākļos kā šajā lietā.

4 Spriedums, 2016. gada 10. novembris, *Private Equity Insurance Group*, C-156/15, EU:C:2016:851.

2. Vai Direktīvā 2002/47 ir noteikts pienākums dalībvalstīm gādāt, lai nodrošinājuma ņēmējs varētu izpildīt finanšu nodrošinājuma līgumu gadījumā, kad viņš ir maksātnespējīgs?

a) Lietas dalībnieku nostājas

33. *Ūkio bankas* atzīst, ka nav jāatbild uz pirmo prejudiciālo jautājumu daļā par nodrošinājuma ņēmēja tiesībām izpildīt savas saistības, izmantojot finanšu nodrošinājumu, tādos apstākļos kā konkrētajā lietā. Šī daļa pirmajā prejudiciālajā jautājumā attiektos uz īpašu situāciju, kad parādnieks – (banka) tiesiskajās attiecībās, kas radušās bankas konta esamības dēļ, sakrīt ar nodrošinājuma ņēmēju – tiesiskajās attiecībās, kas rodas, sniedzot finanšu nodrošinājumu. Tomēr tikai valsts tiesības, nevis Direktīva 2002/47 regulē tiesiskās attiecības starp bankām un bankas kontu īpašniekiem.

34. Lietuvas valdība uzskata, ka Direktīvas 2002/47 4. panta 5. punktā nav noteikts dalībvalstu pienākums nodrošināt, lai nodrošinājuma ņēmējs varētu segt savu prasījumu no finanšu nodrošinājuma pēc tam, kad pret viņu uzsākts maksātnespējas process. Šīs valdības ieskatā Direktīvas 2002/47 4. un 8. pantā ir paredzēta nodrošinājuma ņēmēja aizsardzība gadījumā, kad uzsākts nodrošinājuma devēja maksātnespējas process. Tā tas esot vēl jo vairāk tādēļ, ka Direktīvā 2002/47 nodrošinājuma devēja tiesības ir noteiktas minimāli.

35. Turpretī Komisija uzskata, ka Direktīvas 2002/47 4. panta 5. punktā ir paredzēta abu finanšu nodrošinājuma līguma pušu aizsardzība pret ietekmi no maksātnespējas procesiem.

36. *Aviabaltika* uzskata, ka Direktīvas 2002/47 4. panta 5. punktā nodrošinājuma ņēmējam skaidri un nepārprotami ir noteiktas tiesības realizēt finanšu nodrošinājumu, neraugoties uz pret viņu uzsāktu maksātnespējas procesu, ja izpildes notikums īstenojas pēc šī procesa uzsākšanas.

b) Direktīvas 2002/47 4. panta 5. punkta interpretācija

37. Saskaņā ar Direktīvas 2002/47 4. panta 5. punktu "dalībvalstis nodrošina, lai finanšu nodrošinājuma līgums varētu stāties spēkā saskaņā ar tā noteikumiem neatkarīgi no tā, vai pret nodrošinājuma devēju vai nodrošinājuma ņēmēju ir sākts vai tiek turpināts likvidācijas process vai sanācijas pasākumi".

38. Manuprāt, Direktīvas 2002/47 4. panta 5.punkta formulējums neļauj apšaubīt, ka šī norma attiecas uz situācijām, kad maksātnespējas process ir uzsākts pret nodrošinājuma ņēmēju vai nodrošinājuma devēju [5]. Tādējādi šīs direktīvas 4. panta 5. punkta redakcija ir nepārprotama attiecībā uz to, ka dalībvalstu pienākums ir paredzēt tiesisko regulējumu, garantējot, lai finanšu nodrošinājuma līgums varētu tikt izpildīts atbilstoši šajā līgumā paredzētajiem noteikumiem neatkarīgi no tā, ka pret nodrošinājuma ņēmēju ir uzsākts maksātnespējas process.

39. Tomēr šie konstatējumi neļauj atzīt, ka dalībvalstu pienākums ir pieņemt tiesību aktus, saskaņā ar kuriem finanšu nodrošinājums neietilptu nodrošinājuma ņēmēja bankrota mantā.

5 Skat. šajā nozīmē, Devos, D., "The Directive 2002/47/EC on Financial Collateral Arrangements of June 6, 2002", no: De Walsche, A., Vandersanden, G., *Mélanges en hommage à Jean-Victor Louis*, II sēj., Brisele, Editions de l'Université de Bruxelles, 2003, 269. lpp.

3. Vai Direktīvā 2002/47 ir noteikta kārtība, kādā būtu jānodrošina iespēja izpildīt finanšu nodrošinājuma līgumu, ja attiecībā uz nodrošinājuma ņēmēju ir uzsākts maksātnespējas process?

a) Lietas dalībnieku nostājas

40. Lietuvas valdība uzskata, ka finanšu nodrošinājuma izslēgšana no bankrotējuša nodrošinājuma ņēmēja mantas nebūtu uzskatāma par būtisku pasākumu pareizai Direktīvas 2002/47 transponēšanai. Turklāt šī valdība norāda, ka uz kredītiestādei skaidras naudas veidā sniegtu finanšu nodrošinājumu tāpat attiecas arī Direktīvas 2014/49/ES[6] darbības joma. Šajā direktīvā finanšu nodrošinājums nav minēts kā institūts, kuram būtu piemērojams īpašs statuss. Tas tiek aizsargāts kā noguldījums un tāpat kā citi noguldījumi ietilpst bankrotējušas kredītiestādes mantā.

41. Turpinot šādu domu gaitu, *Ūkio bankas* norāda, ka Savienības tiesībās neesot tāda vispārīga principa, saskaņā ar kuru tiktu pieprasīts no citas personas saņemtu mantu glabāt nodalīti no sava īpašuma. Ja Eiropas likumdevējs būtu vēlējies šādu risinājumu, tad par to būtu pieņemts precīzs un izsmeļošs regulējums. *Ūkio bankas* savas nostājas pamatojumam norāda uz vairākiem Savienības atvasināto tiesību aktiem.

42. Atšķirībā no Lietuvas valdības un *Ūkio bankas* nostājas *Aviabaltika* un Komisija uzskata, ka sekas līdzekļu nodošanai finanšu nodrošinājumam galvojuma veidā nevar būt šo līdzekļu iekļaušana nodrošinājuma ņēmēja mantā.

43. Precīzāk, *Aviabaltika* apstrīd pieņēmumu, kas ir pirmā prejudiciālā jautājuma pamatā. Proti, konkrētajā gadījumā saskaņā ar finanšu nodrošinājumu nodotie līdzekļi nebūtu daļa no nodrošinājuma ņēmēja mantas.

44. Komisijas argumenti par šo aspektu ir izvērstāki. Tā uzskata, ka saskaņā ar Direktīvu 2002/47 ir jānodala divu veidu finanšu nodrošinājuma līgumi, proti, līgumi galvojuma veidā un līgumi īpašumtiesību nodošanas veidā. Komisija uzskata, ka finanšu nodrošinājums saskaņā ar līgumu par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā nebūtu jāiekļauj nodrošinājuma ņēmēja mantā tā likvidācijas gadījumā. Komisija norāda, ka konkrētās direktīvas projektā preambulas 13. apsvēruma otrajā teikumā bija noteikts, ka attiecībā uz līgumiem par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā nodrošinājuma devējs var saglabāt īpašumtiesības uz iesaistīto summu un tā tiesības būtu aizsargātas nodrošinājuma ņēmēja bankrota gadījumā[7]. Kaut arī Direktīvā 2002/47 netika iekļauts Direktīvas 2002/47 projekta preambulas 13. apsvēruma otrā teikuma formulējums, finanšu nodrošinājuma līgumu iedalījums divos veidos netika izslēgts. Proti, Komisija uzskata, ka interpretācija, saskaņā ar kuru nodrošinājuma devējs zaudētu savas īpašumtiesības uz skaidro naudu, kas nodota saskaņā ar līgumu par finanšu nodrošinājumu galvojuma formā, likvidētu atšķirību starp abiem līgumu veidiem.

b) Par sekām, kas rodas, līdzekļus pārskaitot uz bankas kontu un sniedzot finanšu nodrošinājumu

45. Vispirms jāmin, ka *Aviabaltika* un Komisija savos apsvērumos norāda nevis uz nodrošinājuma ņēmēja bankrota mantu, bet uz tā aktīvu masu. Proti, *Aviabaltika* un Komisija, šķiet, uzskata, ka šajā gadījumā nebūtu jārodas jautājumam par finanšu nodrošinājuma saglabāšanu ārpus bankrota mantas, ņemot vērā, ka runa ir par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā.

6 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2014. gada 16. aprīlis) par noguldījumu garantiju sistēmām (OV 2014, L 173, 149. lpp.).

7 Skat. Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par finanšu nodrošinājuma līgumiem (COM(2001) 168, 2001. gada 27. marts).

46. Tas tiesa, ka saskaņā ar doktrīnā minēto, tiklīdz runa ir par līgumu par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā Direktīvas 2002/47 izpratnē, nodrošinājuma ņēmēja kreditoriem nav tiesību uz līdzekļiem, kas nodoti saskaņā ar finanšu nodrošinājumu, jo tie noteikti neietilpst šī nodrošinājuma ņēmēja īpašumā [8].

47. Tomēr izrādās, ka šajā lietā tā tas nav. No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka atbilstoši Lietuvas tiesībām sekas līdzekļu pārskaitījumam uz bankas kontu ir īpašumtiesību zaudēšana uz šiem līdzekļiem.

48. Turklāt, atbildot uz Tiesas sēdē uzdoto jautājumu, Lietuvas valdība paziņoja, ka, ja runa ir par nodrošinājumu, kas sniegts ar tādā kontā ieskaitītu naudu, kurš atvērts pie nodrošinājuma ņēmēja, atšķirība starp līgumu par finanšu nodrošinājumu īpašumtiesību nodošanas veidā un līgumu par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā tiek noteikta atkarībā no attiecīgā konta īpašnieka. Ja šis konts ir atvērts uz nodrošinājuma devēja vārda, tad runa ir par līgumu par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā, savukārt gadījumā, kad nodrošinājuma ņēmējs ir konta īpašnieks, runa ir par līgumu par nodrošinājumu īpašumtiesību nodošanas veidā.

49. Tādējādi, manuprāt, šajā gadījumā iemesls, kādēļ iesniedzējtiesa uzdod jautājumu par finanšu nodrošinājuma saglabāšanu ārpus nodrošinājuma ņēmēja bankrota mantas, izriet no tā, ka atbilstoši Lietuvas tiesību interpretācijai valsts judikatūrā sekas līdzekļu pārskaitīšanai uz bankas kontu (neatkarīgi no tā īpašnieka) ir līdzekļu nodošana bankai [9].

50. Šajā kontekstā ir jānorāda, ka iesniedzējtiesas nostāja nav pilnīgi skaidra gadījumā, kad runa ir par finanšu nodrošinājuma priekšmeta identifikāciju.

51. No vienas puses, divos pirmajos prejudiciālajos jautājumos iesniedzējtiesa, atsaucoties uz finanšu nodrošinājumu, min bankas kontā esošus līdzekļus, kā arī prasījuma tiesības uz šiem līdzekļiem. No otras puses, šī tiesa savā lūgumā norāda, ka šajā lietā par finanšu nodrošinājumu ir uzskatāmas prasījuma tiesības uz līdzekļiem bankas kontā, kas *Ūkio bankas* atvērts uz *Aviabaltika* vārda.

52. Katrā ziņā, manuprāt, iesniedzējtiesas ieskatā arī šo līdzekļu atpakaļ atdošanas prasījums tāpat ir iekļauts nodrošinājuma ņēmēja bankrota mantā. Šī iemesla dēļ šī tiesa pirmajos divos prejudiciālajos jautājumos jautā par līdzekļu un prasījumu saglabāšanu ārpus nodrošinājuma ņēmēja bankrota mantas.

c) Par aizsardzību finanšu nodrošinājuma izpildījuma iespējai

53. *Aviabaltika* un Komisija uzskata, ka gadījumā, kad runa ir par līgumu par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā, saskaņā ar Direktīvu 2002/47 valstīm ir jānodrošina, lai finanšu nodrošinājums netiktu iekļauts nodrošinājuma ņēmēja mantā. Līdz ar to finanšu nodrošinājums nebūtu iekļaujams šī nodrošinājuma ņēmēja bankrota mantā.

54. Finanšu nodrošinājuma priekšmeta atsevišķa glabāšana tā darbības laikā tādējādi būtu vienīgais Direktīvas 2002/47 4. panta 5. punktam atbilstošais risinājums.

55. Tomēr šāda kategoriska pieeja mani nepārliecina. Jāatgādina, ka saskaņā ar LESD 288. pantu direktīva, tai skaitā Direktīva 2002/47, dalībvalstīm uzliek saistības attiecībā uz sasniedzamo rezultātu, bet ļauj šo valstu iestādēm noteikt to īstenošanas formas un metodes.

8 Skat. T'Kint, F., Derjcke, W., *La directive 2002/47/CE concernant les contrats de garantie financière au regard des principes généraux du droit des sûretés*, Euredia, 2003, 1. sēj., 55. lpp.

9 Skat. arī valsts judikatūras apkopojumu šo secinājumu 27.–30. punktā.

56. Šajā kontekstā ir jānorāda, ka dalībvalstu tiesību sistēmām maksātnespējas jomā ir būtiskas atšķirības. Tāpat ir arī ar valsts tiesībām attiecībā uz sekām finanšu nodrošinājuma priekšmeta nodošanai nodrošinājuma ņēmējam.

57. Šī iemesla dēļ likumdevējs ir izvēlējies nepieņemt vienota rakstura Savienības instrumentu kā vienu normatīvo aktu par finanšu nodrošinājumu. Tā mērķis drīzāk bija izveidot finanšu nodrošinājuma sistēmu ar, cik vien iespējams, mazāku iedarbību uz dalībvalstu esošajām tiesību normām [10].

58. Manuprāt, tāpat tas arī ir iesmels, kādēļ Direktīvas 2002/47 4. panta 5. punktā dalībvalstīm ir noteikts pienākums nodrošināt, lai finanšu nodrošinājuma līgums varētu stāties spēkā "neatkarīgi", tostarp neatkarīgi no maksātnespējas procesa uzsākšanas pret nodrošinājuma ņēmēju. Izmantojot Direktīvas 2002/47 preambulas 12. apsvēruma otrā teikuma formulējumu, kas atbilst šīs direktīvas 4. panta 5. punktam, šajā gadījumā ir runa par finanšu nodrošinājuma līgumu "aizsardzību" pret dažām maksātnespējas tiesību normām. Šī pieeja ir apstiprināta arī Direktīvas 2002/47 projekta pamatojumā, saskaņā ar kuru šīs direktīvas mērķis ir ierobežoti nodalīt nodrošinājuma līgumus no atsevišķām maksātnespējas likumu normām, it īpaši tām, kas varētu kavēt nodrošinājuma izpildi [11].

59. Šajā kontekstā ir jānorāda, ka Direktīvā 2002/47 nav noteikta kārtība, kādā finanšu nodrošinājums ir "aizsargājams" pret valsts tiesību normām maksātnespējas jomā. Katrā ziņā – atšķirībā no citiem *Ūkio bankas* norādītajiem Savienības atvasināto tiesību aktiem [12] – Direktīvā 2002/47 nav prasīts, lai finanšu nodrošinājums tā darbības laikā tiktu glabāts nodalīti. Tādējādi man nešķiet, ka finanšu nodrošinājuma glabāšana ārpus nodrošinājuma ņēmēja mantas būtu vienīgais Direktīvā 2002/47 noteiktais risinājums.

60. Jāatzīst, ka dalībvalstis, transponējot Direktīvu 2002/47, var noteikt atšķirīgus risinājumus finanšu nodrošinājuma aizsardzībai pret valsts tiesībām maksātnespējas jomā, lai maksātnespējas procesa uzsākšana pret nodrošinājuma ņēmēju nevarētu ietekmēt finanšu nodrošinājuma līguma izpildi.

61. Dalībvalstis varētu tostarp izstrādāt niansētus noteikumus par sekām, kādas rodas no finanšu nodrošinājuma nodošanas nodrošinājuma ņēmēja rīcībā, tādējādi, lai finanšu nodrošinājums tā darbības laikā netiktu iekļauts nodrošinājuma ņēmēja mantā. Tās varētu arī niansēti izstrādāt valsts tiesības maksātnespējas jomā, kurās būtu noteikta manta, kas ietilpst maksātnespējīgā parādnieka mantā. Turklāt nevar arī pilnībā izslēgt tādu risinājumu, kad finanšu nodrošinājums tiek iekļauts bankrota mantā, kaut arī nodrošinājuma ņēmējs saglabātu tiesības realizēt šo nodrošinājumu, neraugoties uz maksātnespējas procesa norisi.

62. Ņemot vērā iepriekš minētos argumentus, es ierosinu Tiesai atbildēt uz pirmo prejudiciālo jautājumu, ka Direktīvas 2002/47 4. panta 5. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalstīm ir pienākums pieņemt regulējumu, kas ļautu nodrošinājuma ņēmējam segt savu prasījumu no finanšu nodrošinājuma, kurš sniegts saskaņā ar līgumu par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā, pat tad, ja finanšu nodrošinājuma izpildes notikums ir iestājies pēc tam, kad pret šo nodrošinājuma ņēmēju ir uzsākts maksātnespējas process. Dalībvalstīm ir jānosaka kārtība, kādā būtu nodrošināma iespēja izpildīt līgumu par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā, kamēr nodrošinājuma ņēmējs ir šādā procesā.

10 Skat. šajā nozīmē pamatojumu Priekšlikumam Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par finanšu nodrošinājuma līgumiem (COM(2001) 16 8, 2001. gada 27. marts (turpmāk tekstā – "projekta pamatojums", 2.3. punkts).

11 Skat. projekta pamatojuma izklāstu, 2.1. punkts.

12 Skat. it īpaši Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 648/2012 (2012. gada 4. jūlijs) par ārpusbiržas atvasinātajiem instrumentiem, centrālajiem darījumu partneriem un darījumu reģistriem (OV 2012, L 201, 1. lpp.) 39. un 48. pantu. Skat. arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2015/2366 (2015. gada 25. novembris) par maksājumu pakalpojumiem iekšējā tirgū, ar ko groza Direktīvas 2002/65/EK, 2009/110/EK un 2013/36/ES un Regulu (ES) Nr. 1093/2010 un atceļ Direktīvu 2007/64/EK (OV 2015, L 337, 35. lpp.), 10. pantu. Direktīvas 2015/2366 10. pantā ir paredzēti divi instrumenti, kas ļauj izpildīt līdzekļu aizsardzības prasības. Dalībvalstis var izvēlēties starp līdzekļu dalītu glabāšanu (10. panta 1. punkta a) apakšpunkts) un pienākumu nodrošināt attiecīgos līdzekļus (10. panta 1. punkta b) apakšpunkts).

B. Par otro prejudiciālo jautājumu

63. Uzdodot otro prejudiciālo jautājumu, iesniedzējtiesas mērķis ir noskaidrot, vai saskaņā ar Direktīvu 2002/47 nodrošinājuma devējam ir noteiktas tiesības prasīt, lai nodrošinājuma ņēmējs nodrošinātā prasījuma izpildei vispirms izmantotu finanšu nodrošinājumu, un noteikts attiecīgs pienākums šim nodrošinājuma ņēmējam par sava prasījuma atgūšanu no šī nodrošinājuma.

1. Lietas dalībnieku viedokļi

64. *Ūkio bankas* konstatē, pirmkārt, ka maksātnespējas gadījumā bankai nav iespējas atgūt savu prasījumu no finanšu nodrošinājuma, jo to veido līdzekļi nodrošinājuma devējam bankā atvērtā kontā.

65. Otrkārt, *Ūkio bankas* norāda, ka Direktīvā 2002/47 nodrošinājuma ņēmējam ir noteiktas tiesības izvēlēties veidu, kādā īstenot savu prasījumu pret nodrošinājuma devēju. Šīs direktīvas 4. panta 1. un 5. punkts, kā arī 2. panta 1. punkta l) apakšpunkts attiecas uz iespēju realizēt finanšu nodrošinājumu. Direktīvas 2002/47 4. panta 1. un 5. punktā ir lietotas frāzes, attiecīgi, "ka [..] nodrošinājuma ņēmējs *var* realizēt jebkuru finanšu nodrošinājumu [..] atbilstoši vienam no turpmāk [šajā punktā] norādītajiem darbības aprakstiem" un "lai finanšu nodrošinājuma līgums *varētu* stāties spēkā saskaņā ar tā noteikumiem" [13]. Direktīvas 2002/47 2. panta 1. punkta l) apakšpunktā savukārt ir noteikts, ka, īstenojoties izpildes notikumam, "nodrošinājuma ņēmējs *ir tiesīgs* realizēt vai pārņemt finanšu nodrošinājumu vai stājas spēkā noslēguma ieskaita noteikums" [14].

66. Arī Lietuvas valdība līdzīgi uzskata, ka tostarp atbilstoši Direktīvas 2002/47 4. panta 1. punktam dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt, lai nodrošinājuma ņēmējam būtu pieejami šajā normā paredzētie nodrošinājuma realizēšanas instrumenti.

67. Savukārt *Aviabaltika* tiesas sēdē apgalvoja, ka *Ūkio bankas* un Lietuvas valdības norādītās frāzes nozīmējot, ka nodrošinājuma ņēmējs pēc savas izvēles var izlemt, vai atgūt vai neatgūt savus prasījumus no nodrošinājuma devēja.

68. Turklāt *Aviabaltika* uzskata, ka Direktīvas 2002/47 4. panta 1. un 5. punktā nav skaidri noregulēts jautājums par nodrošinājuma ņēmēja pienākumu atgūt savu prasījumu vispirms no sniegtā nodrošinājuma. Šāds pienākums un tā tvērums būtu nosakāms atbilstoši pušu starpā noslēgtam līgumam, ņemot vērā šim līgumam piemērojamās valsts tiesību normas un Direktīvas 2002/47 mērķus. Pamatojoties uz šo premisu, *Aviabaltika* uzskata, ka prezumpcija par to, ka vispirms ir jārealizē nodrošinājums, ir netieši izteikts līguma noteikums.

69. Līdzīgi arī Komisija uzskata, ka Direktīvas 2002/47 4. panta 1. un 5. punkts ir interpretējami tādējādi, ka tajos nodrošinājuma devējam ir noteiktas tiesības prasīt, lai nodrošinājuma ņēmējs nokārtotu savu prasījumu vispirms no līgumā paredzētā nodrošinājuma, ja vien nav noteikts citādi.

2. Par finanšu nodrošinājuma realizēšanas noteikumiem

70. Acīmredzami, ka no lingvistikas viedokļa Direktīvas 2002/47 2. panta 1. punkta l) apakšpunkts un 4. panta 1. un 5. punkts ietver drīzāk tiesības, nevis pienākumu realizēt finanšu nodrošinājumu.

13 Mans izcēlums.

14 Mans izcēlums.

71. Tomēr jāņem vērā, ka nodrošinājuma ņēmējs ir tiesīgs realizēt finanšu nodrošinājumu, kad īstenojas "[tā] izpildes notikums" šīs direktīvas 2. panta 1. punkta l) apakšpunkta izpratnē. Tādējādi tas nav droši zināms notikums, bet gan hipotēze. Tādēļ apstāklis, ka izpildes notikums nav droši zināms, var izskaidrot, kādēļ Direktīvas 2002/47 4. panta 5. punkts attiecas uz iespēju, ka finanšu nodrošinājuma līgums varētu stāties spēkā neatkarīgi no maksātnespējas procesa uzsākšanas.

72. Par Direktīvas 2002/47 4. panta 1. punktā lietoto formulējumu "nodrošinājuma ņēmējs var realizēt [finanšu nodrošinājumu]" un šīs direktīvas 2. panta 1. punkta l) apakšpunktā ietverto formulējumu "nodrošinājuma ņēmējs ir tiesīgs realizēt [..] finanšu nodrošinājumu" ir jānorāda, ka šajās normās ir paredzēti vairāki finanšu nodrošinājuma realizēšanas veidi. Tas varētu izskaidrot, kādēļ tiek minēts nevis pienākums, bet gan tiesības izmantot vienu no šiem veidiem.

73. Izrādās, ka, interpretējot šīs attiecīgajās normās ietvertās frāzes, kas attiecas uz finanšu nodrošinājuma realizēšanas tiesībām – it īpaši 4. panta 1. un 5. punktā –, nevar viennozīmīgi atbildēt uz otro prejudiciālo jautājumu.

74. Tomēr ir jānorāda, ka Direktīvas 2002/47 4. panta 1. un 5. punktā ir atsauce uz līgumiskiem noteikumiem finanšu nodrošinājuma realizācijas normu noteikšanai. Turklāt vairākās Direktīvas 2002/47 normās, tāpat kā šīs direktīvas 4. panta 5. punktā, ir arī piešķirta noteikta vērtība finanšu nodrošinājuma līguma "noteikumiem"[15] vai tā "normām"[16]. Šo tiesību normu mērķis ir nodrošināt, lai finanšu nodrošinājuma līgums tiktu izpildīts atbilstoši pušu sākotnēji nolemtajam neatkarīgi no ārējiem apstākļiem, tai skaitā – neatkarīgi no maksātnespējas procesa uzsākšanas.

75. No tā izriet, ka saskaņā ar Direktīvu 2002/47 finanšu nodrošinājuma līguma pušu vienošanās ir ar īpašu statusu. Tādējādi var apgalvot, ka šajā direktīvā galvenokārt tiek ņemti vērā pušu nodomi, kas pausti, slēdzot finanšu nodrošinājuma līgumu. Tādēļ atbilde uz otro prejudiciālo jautājumu ir atkarīga no tā, kā pamatlietā tiek interpretēts starp pusēm noslēgtais finanšu nodrošinājuma līgums.

76. Tomēr, pretēji *Aviabaltika* un Komisijas apgalvotajam, neuzskatu, ka ar Direktīvu 2002/47 būtu ieviesta prezumpcija, ka nodrošinājuma ņēmēja pienākums ir atgūt savu prasījumu no finanšu nodrošinājuma, ja vien finanšu nodrošinājuma līgumā nav paredzēts citādi. Šie problēmjautājumi tostarp ir atkarīgi no valsts likumdevēja pieņemtajiem risinājumiem, kad runa ir par privātpersonu noslēgtu līgumu interpretāciju.

77. Tādējādi ir jākonstatē, ka Direktīvas 2002/47 4. panta 1. un 5. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka nodrošinājuma ņēmējam nav pienākums vispirms segt savu prasījumu no nodrošinājuma, kas sniegts saskaņā ar līgumu par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā.

3. Par sekām piedāvātajam risinājumam, ka nodrošinājuma ņēmējs var atgūt neizmantoto nodrošinājumu

78. Var saprast *Aviabaltika* un Komisijas pausto tēzi, ka tas, ka nodrošinājuma ņēmējam nav pienākuma nokārtot savu prasījumu vispirms no finanšu nodrošinājuma, var kavēt nodrošinājuma atgūšanu šī nodrošinājuma ņēmēja maksātnespējas gadījumā, tādā veidā, ka praksē šim nodrošinājuma devējam būtu jāsamaksā divkārša finanšu nodrošinājuma apmēram atbilstoša naudas summa.

15 Skat. Direktīvas 2002/47 5 panta 1. punktu.

16 Skat. Direktīvas 2002/47 6. panta 1. punktu, kā arī 7. panta 1. punktu.

79. Tomēr, ņemot vērā šo secinājumu 61. punktā minētos divus pirmos risinājumus, proti, pirmo – finanšu nodrošinājuma glabāšanu ārpus nodrošinājuma ņēmēja mantas, un otro – tā glabāšanu ārpus šī nodrošinājuma ņēmēja bankrota mantas, nodrošinājuma devējam būtu jābūt tiesīgam atgūt nodrošinājumu un saņemt par to samaksu pilnībā neatkarīgi no maksātnespējas procesa uzsākšanas. Izrādās, ka šiem diviem risinājumiem ir ilgtspējīgas sekas tādējādi, ka nodrošinājuma ņēmējs, kura prasījums ir apmierināts no citas nodrošinājuma devēja mantas, nerada risku, ka nodrošinājuma devējs nevarētu atgūt neizmantoto nodrošinājumu.

80. Šāds risks tomēr rodas trešajā šo secinājumu 61. punktā aprakstītajā risinājumā, proti, situācijā, kad finanšu nodrošinājums tiek iekļauts bankrota mantā. Šādā gadījumā nodrošinājuma ņēmējs varētu segt savu prasījumu no citas nodrošinājuma devēja mantas, kurš tādējādi būtu spiests mēģināt atgūt neizmantoto nodrošinājumu maksātnespējas procesā saskaņā ar valsts tiesībās noteikto kreditoru secību. Tādēļ atsevišķos gadījumos varētu notikt tā, ka nodrošinājuma devējs nevar faktiski atgūt finanšu nodrošinājumu, pat ja nodrošinājuma ņēmējs ir atguvis savu prasījumu no citas šī nodrošinājuma devēja mantas.

81. Tomēr nav pārliecības, ka šāds risinājums būtu atbilstošs Savienības likumdevēja mērķiem.

82. Vispārīgi saskaņā ar Direktīvu 2002/47 izveidotajā sistēmā – atbilstoši šīs direktīvas preambulas 3. apsvērumam – tiek atbalstīta finanšu tirgus integrācija un darbība par labāko cenu, kā arī Savienības finanšu sistēmas stabilitāte.

83. Attiecībā uz Direktīvā 2002/47 izveidotās finanšu nodrošinājuma līgumu sistēmas savietojamību ar valsts normām maksātnespējas jomā šīs direktīvas preambulas 5. apsvērumā ir norādīts, ka tās mērķis ir stiprināt finanšu nodrošinājuma līgumu tiesisko noteiktību.

84. Turklāt Direktīvas 2002/47 preambulas 12. apsvēruma otrajā teikumā ir minēta nevis nodrošinājuma ņēmēja vai nodrošinājuma devēja "aizsardzība", bet gan finanšu nodrošinājuma līgumu "aizsardzība" pret valsts maksātnespējas tiesību normām. Turklāt jāmin, ka Direktīvas 2002/47 preambulas 11. apsvērumā, lai arī tas attiecas uz tās darbības jomu, tāpat ir norādīts, ka šīs direktīvas mērķis ir aizsargāt finanšu nodrošinājuma līgumus, kas atbilst šajā direktīvā paredzētajām formas prasībām. Ar šādu domu Tiesa sprieduma *Private Equity Insurance Group* [17] 50. punktā ir norādījusi, ka ar Direktīvu 2002/47 izveidotajā sistēmā finanšu nodrošinājums kā tāds ir primārs.

85. Iepriekš izklāstītie apsvērumi ļauj konstatēt, ka Direktīvas 2002/47 mērķis ir ne tikai nodrošināt tiesības realizēt finanšu nodrošinājumu, ja kāda no pusēm ir maksātnespējīga, bet izveidot īpašu sistēmu finanšu nodrošinājuma līgumam kā instrumentam, kuru raksturo tiesiskā drošība, kas atbilstoši šīs direktīvas preambulas 3. un 17. apsvērumam ļauj veicināt Savienības finanšu sistēmas stabilitāti.

86. Nevar piekrist, ka šim mērķim atbilst no valsts tiesībām izrietošs risinājums, saskaņā ar kuru nodrošinājuma devēja pienākums ir otrreiz pārskaitīt nodrošinājuma ņēmējam naudas summu finanšu nodrošinājuma apmērā tādos apstākļos kā pamatlietā.

87. Tā tas ir vēl jo vairāk tādēļ, ka atsevišķos gadījumos šāds risinājums varētu novest pie šī nodrošinājuma devēja maksātnespējas. Tomēr no Direktīvas 2002/47 preambulas 17. apsvēruma izriet, ka mērķis šajā direktīvā izveidotajā finanšu nodrošinājuma sistēmā ir ierobežot domino efektu gadījumā, kad kāda finanšu nodrošinājuma līguma puse nepilda savus pienākumus.

17 Skat. spriedumu, 2016. gada 10. novembris, *Private Equity Insurance Group*, C-156/15, EU:C:2016:851.

88. Tādējādi tiesības atgūt prasījumu no citas nodrošinājuma devēja mantas nevar kavēt šo nodrošinājuma devēju faktiski atgūt finanšu nodrošinājumu, neņemot vērā maksātnespējas procesu, kas uzsākts pret nodrošinājuma ņēmēju. Pretējā gadījumā tas būtu sistemātisks iedrošinājums nodrošinājuma ņēmējam segt savu prasījumu no citas nodrošinājuma devēja mantas, lai iegūtu patiesībā dubultu finanšu nodrošinājuma apmēru.

89. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos argumentus, ierosinu Tiesai atbildēt uz otro prejudiciālo jautājumu, ka Direktīvas 2002/47 4. panta 1. un 5. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka nodrošinājuma ņēmējam nav pienākuma savu prasījumu vispirms segt no nodrošinājuma, kas sniegts saskaņā ar līgumu par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā. Šāds pienākums tomēr var izrietēt no finanšu nodrošinājuma līguma noteikumiem, kas interpretēti, ņemot vērā šim līgumam piemērojamā likuma normas. Katrā ziņā tiesības atgūt prasījumu no citas nodrošinājuma ņēmēja mantas pēc finanšu nodrošinājuma izpildes notikuma īstenošanās nevar traucēt šim nodrošinājuma devējam atgūt šo neizmantoto nodrošinājumu, ja ir uzsākts maksātnespējas process pret nodrošinājuma ņēmēju.

C. Par trešo prejudiciālo jautājumu

1. Par pieņemamību

90. Trešajā prejudiciālajā jautājumā, kas uzdots gadījumā, ja Tiesa atbildētu noliedzoši uz otro prejudiciālo jautājumu, iesniedzējtiesa lūdz Tiesu precizēt, vai tad, ja nodrošinājuma ņēmējs ir atguvis savu prasījumu no citas nodrošinājuma devēja mantas, nodrošinājuma devējam būtu jābūt prioritātei attiecībā pret citiem maksātnespējīgā nodrošinājuma ņēmēja kreditoriem, lai varētu atgūt savu finanšu nodrošinājumu.

91. Jānorāda, ka trešajam prejudiciālajam jautājumam nav nekāda sakara ar pamattiesvedības priekšmetu, tādējādi pat varētu apšaubīt tā pieņemamību.

92. Šis jautājums attiecas uz maksātnespējas procesa, kas uzsākts pret *Ūkio bankas*, norisi. Šajā ziņā jāatgādina, ka saskaņā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, tiesa, kas uzsākusi maksātnespējas procesu pret *Ūkio bankas*, bankas saistībās ir ieskaitījusi *Aviabaltika* prasījumu pret *Ūkio bankas* [18].

93. Tomēr pamatlietā *Ūkio bankas* vēršas pret *Aviabaltika* par 2011. un 2012. gada līgumu izpildi. Turklāt no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu neizriet, ka *Aviabaltika* būtu cēlusi pretprasību pret *Ūkio bankas*. Tādējādi pamatlietā iesniedzējtiesai nav jālemj par jautājumiem saistībā ar *Aviabaltika* prasījuma atgūšanu no *Ūkio bankas* maksātnespējas procesā.

94. Līdz ar to nedomāju, ka pamatlietas atrisinājumam būtu lietderīgi atbildēt uz trešo prejudiciālo jautājumu.

95. Turklāt jāpiemin, ka iesniedzējtiesa neatsaucas ne uz vienu Lietuvas likumu, kas varētu ietekmēt nodrošinājuma ņēmēja kreditoru secību un kas varētu nodrošināt nodrošinājuma devēja prioritāti. Tādēļ jāuzskata, ka Lietuvas likumdevējs, transponēdams Direktīvu 2002/47, nolēma neaizsargāt nodrošinājuma devēja tiesības ar valsts tiesību normām maksātnespējas jomā, kur ir noteikta secība, kādā apmierināmi maksātnespējīga uzņēmuma kreditoru prasījumi.

18 Skat. šo secinājumu 13. punktu.

96. Katrā ziņā trešajam prejudiciālajam jautājumam būtu nozīme tikai tad, ja finanšu nodrošinājums tiktu iekļauts nodrošinājuma ņēmēja bankrota mantā. Saskaņā ar manu vērtējumu par pirmo prejudiciālo jautājumu Direktīvā 2002/47[19] principā ir pieļauts šāds risinājums. Turklāt no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka Lietuvas judikatūrā šāds risinājums ir paredzēts.

97. Turklāt attiecībā uz jautājumu par to, vai tad, ja nodrošinājuma ņēmējs ir atguvis savu prasījumu no citas nodrošinājuma devēja mantas, nodrošinājuma devējam jābūt prioritātei pret citiem maksātnespējīga nodrošinājuma ņēmēja kreditoriem, lai varētu atgūt finanšu nodrošinājumu, no manas atbildes uz otro prejudiciālo jautājumu izriet, ka iespēja atgūt kredītu no citas nodrošinājuma devēja mantas nevar kavēt nodrošinājuma devēju neizmantotā nodrošinājuma atgūšanā.

98. Tomēr trešajā prejudiciālajā jautājumā iesniedzējtiesai ir šaubas par tiesībām atgūt neizmantoto nodrošinājumu, ja nodrošinājuma ņēmējs ir maksātnespējas procesā. Precīzāk, šī tiesa vēlas zināt, vai Direktīva 2002/47 var ietekmēt valsts tiesību normas maksātnespējas jomā, kur ir noteikta secība, kādā apmierināmi nodrošinājuma ņēmēja kreditoru prasījumi. Šie problēmjautājumi netika atrisināti manā vērtējumā par otro prejudiciālo jautājumu.

99. Pilnībā atzīstot manu apsvērumu par trešo prejudiciālo jautājumu hipotētisko raksturu, jāuzskata, ka šī jautājuma vērtējums, ciktāl tas attiecas uz dalībvalstu pienākumu noteikt nodrošinājuma devēja prioritāti, lai viņš varētu atgūt neizmantoto nodrošinājumu, kad tas ir iekļauts nodrošinājuma ņēmēja bankrota mantā, ir noderīgs, lai aprakstītu visus pamatlietas juridiskos aspektus.

2. Par Direktīvas 2002/47 ietekmi uz valsts tiesībām maksātnespējas jomā

100. *Ūkio bankas* uzskata, ka saskaņā ar Direktīvu 2002/47 nodrošinājuma devējam finanšu nodrošinājuma atgūšanai maksātnespējas procesā nav paredzēta nekāda prioritāte pār citiem nodrošinājuma ņēmēja kreditoriem un ka ir jāievēro vienlīdzīgas attieksmes princips pret maksātnespējīgas bankas kreditoriem. *Aviabaltika*, Lietuvas valdība un Komisija uzskata, ka Direktīvas 2002/47 normās nav regulēta maksātnespējīga uzņēmuma klientu prasījumu apmierināšanas secība.

101. Tomēr nav pārliecības par to, ka noteikumu par kreditoru secību neesamība Direktīvā 2002/47 nozīmē, ka šai direktīvai nevarētu būt ietekme tās transponēšanas procesā uz valsts tiesībām, kurās ir noteikta secība maksātnespējīga uzņēmuma kreditoru prasījumu apmierināšanai.

102. Gadījumā, ja valsts likumdevējs nolemtu iekļaut finanšu nodrošinājumu, kas sniegts saskaņā ar līgumu par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā, maksātnespējīga nodrošinājuma ņēmēja bankrota mantā, šim likumdevējam būtu jārēķinās ar savas izvēles sekām un tas jāatspoguļo valsts tiesībās maksātnespējas jomā, tai skaitā normās, kurās ir noteikta secība maksātnespējīga uzņēmuma kreditoru prasījumu apmierināšanai.

103. Pirmkārt, savu secinājumu 59. punktā lietā *Private Equity Insurance Group*[20], atsaucoties uz dažādu ieinteresēto personu argumentiem, kuras uzskatīja, ka finanšu nodrošinājuma sniegtā aizsardzība var ietekmēt valsts maksātnespējas tiesībās noteikto kreditoru secību, norādīju, ka no Direktīvā 2002/47 noteiktās sistēmas skatupunkta netiek uzdots jautājums par kreditoru rangu bankrota procedūrā, jo šajā direktīvā mērķis ir vienkārši nodrošināt tiesības realizēt nodrošinājumu visos tā izpildes notikumu īstenošanās gadījumos. Atzīstu, ka Tiesa savā spriedumā šai nostājai

19 Skat. šo secinājumu 61. punktu.

20 Skat. manus secinājumus lietā *Private Equity Insurance Group*, C-156/15, EU:C:2016:586.

piekrita. Spriedumā *Private Equity Insurance Group*[21] Tiesa nosprieda, ka "[..] atšķirīgas attieksmes pamatā [pret kreditoriem, kas izriet no finanšu nodrošinājuma īpašā rakstura,] ir objektīvs kritērijs, kurš ir saistīts ar Direktīvā 2002/47 izvirzīto leģitīmo mērķi stiprināt tiesisko noteiktību un finanšu nodrošinājuma efektivitāti, lai nodrošinātu finanšu sistēmas stabilitāti".

104. Otrkārt, saistībā ar ietekmi uz kreditoru secību nesaskatu būtisku atšķirību starp finanšu nodrošinājuma, kas sniegts saskaņā ar līgumu par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā, glabāšanu ārpus nodrošinājuma ņēmēja bankrota mantas un izmaiņām kreditoru secībā. Abos gadījumos nodrošinājuma devējam šis nodrošinājums tiks atmaksāts neatkarīgi no citu nodrošinājuma ņēmēja kreditoru prasībām.

105. Treškārt, Direktīva 2002/47, protams, ievērojot tās 8. panta 4. punkta formulējumu, neietekmē vispārīgās valsts tiesību normas maksātnespējas jomā par noslēgto darījumu spēkā neesamību, tostarp laikā pirms likvidācijas procedūras uzsākšanas.

106. Tomēr nešķiet, ka šī norma varētu tikt interpretēta tādējādi, ka, transponējot Direktīvu 2002/47, tai principā nebūtu ietekmes uz valsts tiesībām maksātnespējas jomā.

107. Direktīvas 2002/47 8. panta 4. punkts būtu lieks, ja pieņemtu, ka Direktīva 2002/47 šādas normas neietekmē. Tādējādi vairāk jāsliecas uzskatīt, ka šī norma ir izņēmums no vispārīga noteikuma, saskaņā ar kuru dalībvalstīm, lai nodrošinātu šīs direktīvas mērķu sasniegšanu, ir tiesības mainīt valsts tiesību normas maksātnespējas jomā.

108. Tādēļ uzskatu, ka gadījumā, ja valsts likumdevējs nolemtu maksātnespējīga nodrošinājuma ņēmēja bankrota mantā iekļaut finanšu nodrošinājumu, kas sniegts saskaņā ar līgumu par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā, šim likumdevējam būtu pienākums nodrošinājuma devējam noteikt prioritāti attiecībā pret citiem maksātnespējas procesā iesaistītiem kreditoriem, lai šis nodrošinājuma devējs varētu atgūt šo nodrošinājumu, ja nodrošinājuma ņēmējs to nav realizējis pēc izpildes notikuma īstenošanās.

109. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos argumentus un pieņemot, ka Tiesa sniegs atbildi uz trešo prejudiciālo jautājumu, ierosinu atbildēt, ka gadījumā, ja valsts likumdevējs nolemtu iekļaut maksātnespējīga nodrošinājuma ņēmēja bankrota mantā finanšu nodrošinājumu, kas sniegts saskaņā ar līgumu par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā, Direktīvā 2002/47 ir prasīts nodrošinājuma devējam noteikt prioritāti attiecībā pret citiem maksātnespējīgā nodrošinājuma ņēmēja kreditoriem, lai šis nodrošinājuma devējs varētu atgūt neizmantoto nodrošinājumu, kad nodrošinājuma ņēmējs savu prasījumu ir atguvis no citas nodrošinājuma devēja mantas.

VI. Secinājumi

110. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, es ierosinu Tiesai sniegt šādu atbildi uz *Lietuvos Aukščiausiasis Teismas* (Augstākā tiesa, Lietuva) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem:

1) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2002/47/EK (2002. gada 6. jūnijs) par finanšu nodrošinājuma līgumiem 4. panta 5. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalstīm ir pienākums pieņemt regulējumu, saskaņā ar kuru nodrošinājuma ņēmējam būtu ļauts segt savu prasījumu no finanšu nodrošinājuma, kas sniegts saskaņā ar līgumu par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā, pat ja finanšu nodrošinājuma izpildes notikums ir iestājies pēc maksātnespējas procesa uzsākšanas pret šo nodrošinājuma ņēmēju. Dalībvalstīm ir jānosaka kārtība, kādā ir nodrošināma iespēja izpildīt līgumu par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā, kad nodrošinājuma ņēmējs ir šādā procesā.

21 Skat. spriedumu, 2016. gada 10. novembris, Private Equity Insurance Group, C-156/15, EU:C:2016:851, 51. punkts.

2) Direktīvas 2002/47 4. panta 1. un 5. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka nodrošinājuma ņēmējam nav pienākuma segt savu prasījumu vispirms no finanšu nodrošinājuma, kas sniegts saskaņā ar līgumu par finanšu nodrošinājumu galvojuma veidā. Šāds pienākums tomēr var izrietēt no finanšu nodrošinājuma līguma noteikumiem, kas interpretēti, ņemot vērā šim līgumam piemērojamās tiesību normas. Katrā ziņā iespēja atgūt prasījumu no citas nodrošinājuma devēja mantas pēc finanšu nodrošinājuma izpildes notikuma īstenošanās nevar kavēt šo nodrošinājuma devēju atgūt neizmantoto nodrošinājumu, ja ir uzsākts maksātnespējas process pret nodrošinājuma ņēmēju.